

Ks. ANTONI BARTOSZEK

Nauka a jakość życia

W dniach od 24 do 26 VI 2004 r. odbyła się w stolicy Litwy, w Wilnie, VIII Międzynarodowa Konferencja zatytułowana „Nauka a jakość życia”, zorganizowana przez polski ośrodek akademicki Universitas Studiorum Polona Vilnensis, na czele z jego rektorem, prof. dr. hab. Romualdem Brazisem. Konferencja, zapoczątkowana przez Stowarzyszenie Naukowców Polaków Litwy w 1990 r., jest organizowana raz na dwa lata, przyczyniając się do integrowania polskiego środowiska naukowego w Wilnie.

Tematem szczegółowym VIII konferencji był międzynarodowy transfer edukacji uniwersyteckiej. Przedstawiciele różnych ośrodków akademickich z Polski, z Litwy, a także z Japonii oraz ze Stanów Zjednoczonych zastanawiali się na płaszczyźnie teoretycznej nad tym, jaki powinien być model i standard programu uniwersyteckiego, w czym ma wyrażać się kompatybilność, a czym swoistość programów, zaś na płaszczyźnie bardziej praktycznej starali się zaprezentować politykę, standardy i prawo uznawania wykształcenia w poszczególnych krajach. Ogólnym celem konferencji było wyróżnienie, w wyniku interdyscyplinarnej dyskusji nad osiągnięciami różnych kierunków, wartości zalecanych do zamieszczenia w programach kształcenia uniwersyteckiego. Obrady odbywały się w ramach dwóch sesji plenarnych (inaugurującej oraz kończącej konferencję) oraz w spotkaniach sekcyjnych, skoncentrowanych na bardziej szczegółowych zagadnieniach, takich jak: wartości duchowe, rodzina, ochrona zdrowia, ochrona środowiska, ekonomia i technologia, prawo i polityka, literatura i sztuka.

Pierwsza sesja plenarna najpełniej i najbardziej bezpośrednio prezentowała zagadnienia związane z wiodącym tematem konferencji. Wykład inauguracyjny wygłosił ks. dr Antoni Bartoszek z Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Tytuł wystąpienia brzmiał „Integralna koncepcja osoby ludzkiej jako istotny element programu uniwersyteckiego”. Ks. Bartoszek podkreślił, iż całościowe spojrzenie na osobę ludzką, uwzględniające wszystkie wymiary człowieczeństwa, w tym także wymiar duchowy i moralny, powinno leżeć u podstaw działania każdego uniwersytetu. Człowiek jest bowiem podmiotem poznającym prawdę i ten fakt uwidacznia się w sposób szczególny w środowisku uniwersyteckim. Naukowiec w sposób naturalny jest otwarty na wartości duchowe; podejmując bowiem wysiłek poszukiwania prawdy, doświadcza *spes veritatis*, zaś odkrycie prawdy rodzi w nim *gaudium veritatis*. Referent zwrócił uwagę na fakt, iż z racji tego, że człowiek prawdy nie stanowi, ani jej nie tworzy, lecz ją odkrywa, człowiek też nie decyduje o tym, co jest dobre, a co złe. Dlatego też zasady wolności badań naukowych nie wolno oddzielać od odpowiedzialności etycznej. Ks. Bartoszek, ukazując także wspólnotowy charakter społeczności akademickiej, zaakcentował konieczność tworzenia właściwych relacji interpersonalnych w środowisku uniwersyteckim. Wśród wielu postaw potrzebnych środowisku akademickiemu wyszczególnił postawę solidarności, rozumianą zgodnie ze społecznym naucza-

niem Kościoła jako mocną i trwałą wolę angażowania się na rzecz dobra wspólnego oraz postawę określaną mianem *caritas academica*, pojmowaną jako formę chrześcijańskiej miłości realizowaną w środowisku uniwersyteckim. W zakończeniu referatu Autor stwierdził, iż „uniwersytet, będąc środowiskiem, w którym w sposób szczególnie objawia się duchowy wymiar człowieczeństwa, jest równocześnie miejscem, w którym duchowe i moralne wartości osoby ludzkiej powinny być promowane. Naukowa refleksja nad integralną wizją osoby ludzkiej powinna być na uniwersytetach kontynuowana, natomiast wyniki tej refleksji winny wytyczać kształt uniwersyteckich programów”. Obecność ks. Bartoszka na konferencji, należącej do cyklu poświęconego relacjom między nauką a jakością życia, wiąże się z jego naukowymi zainteresowaniami dotyczącymi moralnego wymiaru jakości życia. Referat w formie artykułu został skierowany do druku w naukowym czasopiśmie „Studium Vilnense”.

O ile wykład ks. dr. Bartoszka podejmował zagadnienie programu uniwersyteckiego od strony teoretycznej – personalistyczno-teologicznej, o tyle wykłady dr Krystyny Strumiłło z Łodzi oraz dr. hab. Tomasza Dołęgowskiego z Warszawy wskazywały na pewne praktyczne rozwiązania, dotyczące międzynarodowej wymiany myśli naukowej oraz międzynarodowego wymiaru dydaktyki akademickiej. Wykład dr Krystyny Strumiłło zatytułowany był „Znaczenie programów współpracy międzynarodowej w procesie edukacji w szkołach wyższych”. Referentka omówiła założenia oraz realizację następujących programów, wspierających międzynarodową współpracę: TEMPUS, SOKRATES oraz LEONARDO DA VINCI. Uruchomiony na podstawie decyzji Rady Ministrów Wspólnoty Europejskiej w 1990 r. program TEMPUS jest programem pomocowym Unii Europejskiej (UE), wspierającym współpracę między uczelniami z krajów UE oraz z krajów Europy Środkowo-Wschodniej, nie przynależących do UE. Z kolei zadaniem programu SOKRATES, także będącego inicjatywą Wspólnoty Europejskiej, jest rozszerzanie współpracy europejskiej w dziedzinie edukacji. Celem programu jest kreowanie europejskiego wymiaru w nauczaniu, rozwijanie poczucia jedności w Europie oraz wspomaganie procesów przystosowania się do nowych warunków społecznych i ekonomicznych w perspektywie zjednoczonej Europy. Autorka wskazała także na bardziej szczegółowe komponenty programu SOKRATES, takie jak: ERASMUS, umożliwiający międzyuczelnianą wymianę studentów, ARION, realizujący wizyty studyjne, których podstawowym celem jest pogłębianie świadomości realiów europejskich w dziedzinie edukacji, NARIC, dążący do międzynarodowego uznawania dyplomów bez procesów nostryfikacyjnych, oraz MINERWA, umożliwiający kształcenie otwarte i na odległość poprzez stosowanie technologii informatyczno-komunikacyjnych w edukacji. Program LEONARDO DA VINCI jest trzecim realizowanym w Polsce programem edukacyjnym Unii Europejskiej, wspierającym politykę Unii w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego. Dalekosiężnym celem programu jest dostosowanie systemu kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy w zjednoczonej Europie oraz poprawa sytuacji na rynku pracy w poszczególnych krajach.

Dr hab. Tomasz Dołęgowski ze Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie przedstawił wykład zatytułowany „Gospodarka bazująca na wiedzy i Strategia Lizbońska a międzynarodowy transfer edukacji akademickiej”. Strategia Lizbońska, przyjęta w marcu 2000 r., jest obecnie najważniejszym programem społeczno-gospodarczym Unii Europejskiej. Jego celem jest uczynienie z Unii wiodącej gospodarki świata w perspektywie do 2010 r. W ramach Strategii Lizbońskiej jest realizo-

wany Proces Boloński, przyjęty w 1999 r., a zawierający zadania prowadzące do zbliżenia systemów szkolnictwa wyższego krajów europejskich. Głównym celem Deklaracji Bolońskiej jest stworzenie do 2010 r. Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego. Dr hab. Tomasz Dołęgowski przypomniał, iż podstawowymi zadaniami Procesu Bolońskiego są: po pierwsze – wprowadzanie przejrzystych i porównywalnych systemów stopni oraz wdrożenie suplementu do dyplomu; po drugie – powszechne stosowanie systemu punktów kredytowych (tj. ECTS – European Credit Transfer System); po trzecie – przyjęcie systemu kształcenia opartego na dwóch głównych poziomach: licencjackim – bakalaureat i magisterskim – master („pre-licence” i „post-licence”). Referent przedstawił różne drogi prowadzące do umiędzynarodowienia edukacji i pogłębienia międzynarodowej współpracy naukowej: tworzenie międzynarodowych programów wymiany studentów i profesorów oraz wspólnych badań naukowych; uruchamianie dla potrzeb studentów własnych i obcokrajowców edycji studiów w językach obcych; tworzenie wraz z poszczególnymi uczelniami partnerskimi sieci (grup) uczelni (np. CEMS – Community of European Management Schools); zakładanie uczelni międzynarodowych (np. Uniwersytet Europejski Viadrina lub Central European University); tworzenie zagranicznych filii (np. filia Stockholm School of Economics w Rydze).

W czasie spotkań sekcyjnych specjaliści poszczególnych dziedzin wiedzy prezentowali swoje osiągnięcia naukowe w krótkich referatach. Następnie w dyskusjach, najczęściej o charakterze interdyscyplinarnym, wydobywano pewne elementy, których uwzględnienie będzie sprzyjać edukacji uniwersyteckiej oraz międzynarodowemu transferowi. Sesja ogólna, kończąca konferencję, miała wyraźne nachylenie pedagogiczne. Wśród kilku referatów warto w tym miejscu wskazać na wykład pt. „Nauczyciel jako osoba w obszarze edukacyjnym szkoły współczesnej” prof. dr. hab. Zdzisława Ratajka, Dziekana Wydziału Pedagogicznego i Nauk o Zdrowiu Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach. Prof. Ratajek omówił kilka cech, które powinny charakteryzować współczesnego nauczyciela: nauczyciel nie jest obecnie autorytarnym przekazicielem wartości, lecz wyraża wartości swoją osobowością i postawą; nauczyciel powinien być sobą i osobą wobec uczniów, a nie powinien odgrywać roli nauczyciela; nauczyciel jest zawsze dyspozycyjny, by nie osamotnić ucznia, jednak bez natrętnych ofert; w relacji nauczyciel–rodzice nie chodzi ani tożsamość ról, ani o przeciwstawienie, lecz o wspomaganie ról; nauczyciel uczy się także od swojego ucznia. Dostrzegając problem negatywnej rekrutacji, wyrażającej się m.in. w tym, iż na studiowanie pedagogiki oraz teologii często decydują się studenci słabsi, Dziekan Ratajek wskazał na istotną rolę nauczyciela nauczycieli.

Poza wymiarem czysto naukowym konferencja miała charakter zwykłego międzyosobowego spotkania. W dniu rozpoczęcia konferencji jej uczestnicy mieli możliwość uczestniczenia we mszy św. odprawianej w kaplicy Ostrobramskiej. Wieczorem drugiego dnia odbył się bankiet w Narodowym Muzeum Sztuki Stosowanej, zaś po zakończeniu konferencji uczestnicy wzięli udział w wycieczce po Wilnie. Podczas tych nieformalnych spotkań przedstawiciele różnych ośrodków zacieśnili więzi interpersonalne, w ten sposób przyczyniając się pośrednio do umacniania transferu myśli naukowej między różnymi ośrodkami w Polsce oraz do jeszcze intensywniejszej współpracy polsko-litewskiej.

Podsumowując konferencję, należy stwierdzić, iż jej cennym rysem było szczególne zaakcentowanie aspektów antropologicznych. Podkreślenie wartości duchowych w programach uniwersyteckich oraz wskazanie na znaczenie wymiaru peda-

gogenicznego edukacji uniwersyteckiej są wyraźnymi owocami naukowego spotkania w Wilnie. Zbyt wielka różnorodność tematów podejmowanych przede wszystkim podczas spotkań sekcyjnych mogła stanowić pewną trudność w realizacji interdyscyplinarnej dysputy naukowej. Jednak ten szeroki wachlarz bardzo szczegółowych zagadnień naukowych jest jeszcze jednym potwierdzeniem wagi podejmowania najbardziej fundamentalnych zagadnień antropologicznych.